

Констатирано бе широкото проникване на темата за Освобождението на България в румънската литература от XIX в., популярността на Гео Милев в нашата съседка почти едновременно с неговата известност у нас. Румънските докладчици поддържаха и интереса на писателите като Д. Болтиняну, В. Александри, Гр. Х. Грандя, Д. Замфиреску, М. Садовяну, Г. Топърчану — до З. Станку, към българския бит и природа, свидетелство „за дълбоките традиционни приятелски връзки между двата съседни народа — румънския и българския“.

Всяко от заседанията на симпозиума завършваше с дискусии, в които вземаха участие и учени, невключени пряко в програмата на научната среща, като проф. Паул Кория.

На 13 юни се състоя разговор около кръглата маса по проблемите, свързани с модернизирването на висшето образование в СР Румъния и България. Обсъдени бяха сроковете за обучение, въпросите, свързани с нови методи, с приложение на учебна техника и с помощта на точните науки и т. н.

Вековни са връзките на дружба и братска взаимопомощ между двата народа. Трудно е да се обхванат всички форми на културно общуване в течение на столетията. И все пак съвместна научна среща от такъв мащаб се прави за първи път. Необходимо е в това отношение да се признаят заслугите на организационния комитет с председател проф. д-р Георге Чуку и подпредседатели Д. Гумулеску и Д. Мазилу, секретар Д. Завера и др. За добрата организация и провеждане от съществено значение бе и патронажът на Министерството на образованието на СР Румъния, съдействието на университетските власти.

Интересната и плодотворна работа не може да бъде отмината, още повече, че тя заляга в началото на една традиция. Симпозиумът ще се провежда периодически на две години. Това означава активизиране на научната дейност, поставяне на нови основи съвместната работа. Необходимо е за в бъдеще обаче да се избягва многотемията, да се пристъпи към окрупняване на проблемите и към комплексната им разработка. В момента липсват съвместни теми с представители от двете страни. И точно затова въпреки отличните резултати считаме симпозиума „Българо-румънски културни връзки“ начало на плодотворно научно сътрудничество. В това е и една от неговите най-големи заслуги.

Йорданка Холевич

ОЩЕ НЕЩО ЗА ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ В ПОЛША

В кн. 6/1975 г. на сп. „Литературна мисъл“ е публикувана статия-преглед на Йежи

Шлизински за „Репещията на делото на Паисий Хилендарски в Полша през последните 60 години“. Авторът определя своята задача по следния начин: „Настоящият преглед не съдържа оценка на делото на Паисий — неговата цел е да проследи репещията му в Полша през последните 60 години“ (с. 69). Прегледът съдържа информация за периода от 1912 г. до наши дни: разгледани са очерци, синтетични трудове за литературата на южните славяни, българската писменост и история, в които е отделено място за живота и творчеството на Паисий, редица статии и по-малки материали, чувствувания. В прегледа е намерило отражение научното събиране по случай 250-годишнината от рождението на Паисий Хилендарски, организирано на 21 февруари 1972 г. от Секцията за западни и южнославянски литератури към Института по славистика при ПАН. Авторът посочва тази сесия като първо и единствено чувствувание на 250-годишнината на Паисий Хилендарски в Народна Полша.

С настоящата статия искам да коригираме една историческа и научна неточност.

В полския град Краков на 11 декември 1972 г. се състоя тържествена научна сесия, посветена на 250-годишнината от рождението на Паисий Хилендарски. Сесията бе организирана от Комисията по славистика при ПАН и Дружеството за полско-българско приятелство и бе ръководена от проф. д-р Ст. Урбанчик.

Тържествената научна сесия бе открита с научен доклад от проф. д-р М. Караш, ректор на Ягелонския университет и председател на Дружеството за полско-българско приятелство.

Проф. М. Караш направи характеристика на ролята и значението на Паисий Хилендарски за развитието на българската култура. В началото докладчикът подчерта: „Днешното събиране в аулата на Ягелонския университет има изключителен характер. На първо място празнуваме 250-годишнината от рождението на Паисий Хилендарски, писател и творец с много заслуги за българската култура; а, от друга страна, разпространяваме историята на България сред нашето общество, което днес е изпълнило цялата университетска аула.“ Направеният от проф. Караш преглед представи на аудиторията величието на Паисиевото дело, което определя годината 1762 за „преломна дата в историята на българския народ, открила наистина нова епоха...“ Паисий Хилендарски заема изключително високо място сред великите синове на България. Неговата книга, преписвана, разпространявана и пазена във всеки дом и във всяка църква като реликва, наистина се превръща в реликва на народната памет и народната история. Защото всяка от 83-те страници на тази книга е напоена с дълбока любов към родния край, към поробенния народ. С пламенни

слова Паисий се обръща към народното съзнание, за да го събуди, да събуди българския дух у българите. И именно тази книга, написана повече от 100 години преди освобождението на България от османско иго, е едно от делата, които подготвят това велико събитие. В годините на най-тежкото робство Паисий събужда вяра в бъдещето, показва пътя за културно и политическо освобождение. Затова, сравнявайки го с Омир, за родно място на Паисий претендират няколко местности.

След това бяха изнесени още два научни доклада.

Доц. д-р Ст. Гавенда направи подробна характеристика на политическия, икономическия и културния живот на българите от края на XIV в. до началото на XVII в. и на историческата ситуация, която обуславя написването на „История славяноболгарская“, респективно зараждането на Българското възрождение. Паисий Хилендарски изпреварва с няколко десетки години епохата на национално узряване и разгръщане на освободителните борби на българите. Тогава в Хилендарския манастир на Атон Паисий се заема да напише история на своя народ. Той разбирал, че народ без своя история загива. Чете чужди истории, събира материали в манастирските библиотеки на Атон, пътува и търси документи. Своята история Паисий завършва в Зографския манастир в 1762 г. Авторът не се старае да предаде обективната историческа правда, идеализира миналото на българския народ, акцентира на неговото величие. В своята книга Паисий използва елементи от живия народен език и така я доближава до народа. В края на своя доклад доц. Гавенда подчерта, че идеите на Паисий Хилендарски са „прелом в писателската традиция и представят изходен пункт за творците на новата литература“.

Проф. д-р Фр. Славски направи обща характеристика на възрожденското дело на Паисий и се спря на конкретното значение, което има „История славяноболгарская“ за изграждането на българския литературен език. От XVI—XVII в. в България нахлуват литургични книги в сръбска и руска редакция.

Новият вариант на църковния език е чужд на тогавашния жив говорим език. От друга страна, от края на XVI в. писменият език започва да приема някои чисто народни черти, характерни за живия народен език. Такива особености носят дамаскините. Паисий иска да пише разбрано и ясно за всички. Сам казва „простим болгаром просто и написах“. Обаче Паисий не може да се откъсне от съществуващата през XVIII в. езикова ситуация и затова в неговата история живият народен език се смесва с елементи на църковнославянски в руска редакция. На почти всяка страница се наблюдават черти на живия новобългарски език. Най-типични са балканизмите. Докладчикът посочва наблюденията, които проф. Л. Андрейчин е направил върху езика на Паисий като „родна началник на новобългарския книжовен език“. Проф. Славски се спря също на дискусиите, отнасящи се до родното място на Паисий. Определящ фактор тук са западнобългарските диалектни елементи в езика на Паисий Хилендарски. Проф. Славски посочи също мненията на редица български учени — езиковеди, литературоведи и историци, за значението на Паисиевото филологическо и културно дело.

Във връзка със състоялата се научна сесия в коридорите на Ягелонския университет бе уредена изложба, към която присъстващите проявиха жив интерес. Трябва да се подчертае, че към Краковската сесия, посветена на Паисиевата годишнина, бе проявен голям интерес, което личеше от препълнената аула на Ягелонския университет и от многобройните посетители на изложбата. На сесията присъстваха също така представители на Окръжния комитет на ПОРП в лицето на нейния втори секретар и завеждащите отдели към Комитета, представители на административните власти. Краковският ежедневен печат широко отрази тази годишнина. Материалите от научната сесия бяха отпечатани в т. XVI/2 на „Sprawozdania z posiedzan Komisji naukowych“, Warszawa—Kraków, PAN, 1973.

Доц. д-р Йежи Русек